

Славко Гордић

АВГУСТ '24.

Ко би се надао да ће икад Зови До осванути на насловним странама новина! У том је селу поред Невесиња ирегуларни мигрант, из једне од четири напуштене куће, пуцао на мештане и полицију уз поклич „Алаху екбер”.

Ивезићи у Гајдобри, старином из Озринића, из куће преко пута оне у којој си одрастао, колонизовани су овамо управо из Зовог Дола. Осим оца, који је умео да прави гусле од ораховине, нико им у фамилији, пуној момчади, није знао или није хајао за озринићко порекло, а поготово не за податак да су им у родном Зовом Долу неколико година учитељевали отац и мати Димитрија Митриновића (1887–1953). Узгред речено, мајка знаменитог и харизматичног идеолога и револуционара умрла је 1912. управо у Зовом Долу. Била је Новосађанка, из породице Добрин, мада те је својевремено историчар Душко Попов, секретар Матице српске, уверавао како породице с тим презименом у Новом Саду никад није било. Ко ме веровати, *Српском биографском речнику* или поменутом настављачу Милисавчеве *Историје Матице српске*?

С десне пак стране куће у којој си провео детињство и дечаштво живели су Мискини, досељени из Врпчића крај Мостара, у кући која је сад празна. Празна је и Ивезићева, ако не рачунаш једног свог исписника који ту самује. Празна је и кућа с леве стране. Ту су живели Пухаче, колонизовани из Липе поред Бихаћа, из села које данас, колико знаш, настајују инострани исламски екстремисти, у свему налик јунаку с почетка ове приче.

Има сеоба, смрти нема? Или су наше сеобе путеви нашег нестајања?

*

У детињим земљописним представама, као заметак личног мита, напоредо с далеким Стоцем, Невесињем и Љубињем, светлוצали су и топоними оближњих а невиђених места насељених Словацима – делимично, као у Силбашу, или већински, као у Пивницама, Селенчи и Бачком Петровцу.

Доцније, у широј фамилији, и два су се Херцеговца, блиски сродници твоје супруге, срећно оженили Словакињама. Потом, у војсци, у истом дивизиону, имао си за друга и извесног Бохуша из једног од поменутих насеља. А пре и после војске упознао и заволео Паља Бохуша, Мирослава Демака и Вићазослава Хроњца. О првом си, с подједнаком усрдношћу, писао о његовој поезији и дневничко-мемоарским сведочанствима о тамновању у Чехословачкој, где је страдао, невин, као набеђени антистаљиниста, док су му у завичајној Југославији, за љубав гротескној симетрији, на Голом отоку и другим мучилиштима патили истински и, опет бројнији, набеђени стаљинисти. Другопоменутог, Мирослава Демака, који сад вероватно живи у Братислави, а родом је из Старе Пазове, памтиш као ведрог другара из негдашњег Друштва књижевника Војводине, с неизоставним присећањем на његову веселу причу о књижевничком гостовању у Северној Кореји, где је удовољио уобичајеном

наговору домаћина да једном песмом узвелича челника њихове државе и партије. Да ли случајно, и помисао на трећепоменутог другара, Вићазослава Хроћеца, има некакав (гео)политички белег. Срели сте се недавно у Новом Саду, али, знајући га као непоправљиво тихог и срамежљивог, ниси рекао ни речи о оном што ти је увек на уму при помену његовог имена. Наиме, по сведочењу Мира Вуксановића, Вићазослав је био неретко једини посетилац читаонице у Библиотеци Матице српске у данима Нато-бомбардовања. Сабран и нечујан, читао је и белешкарио, можда и несвесно показујући свој бунтовни нехај за буку и бес агресора.

Повод овлашним горњим присећањима је *Нежност словенска*, антологија српске и словачке поезије, којом су недавно представљени песници рођени после 1945. године. Издавачи су Матица српска и Словачки литерарни центар из Братиславе, док је насловна синтагма позајмљена од знаменитог Јана Колара. Овог пута, међутим, више од евентуалних поетичких сродстава и додира пажњу ти привлачи блискост двају језика, као и понеко језичко изненађење, морфолошко или лексичко.

Ако се добро сећаш, једном је Ксенија Кончаревић устврдила како је триста речи истоветно у свим словенским језицима. Читајући сад у упоредним преводима двадесет наших и двадесет словачких песника и песникиња нагађаш како је у случају наших двају језика лексичка подударност и већа од поменуте, свесловенске (макар наше „као” у њих гласило *ako*, птица – *vták*, а кантарион – *ľubovník*).

Застајеш на само једном примеру. Лепа и позната песма Саше Радојчића „Мој син чита” има на словачком истоветан наслов *Môj syn číta*. Али, кад већ помињеш морфолошка изненађења, наведи и датив сингулара именице из наслова: *synovi*. Колико си научио од Петра Ђорђића и Јосипа Хама, у старословенском је само шест именица имало овакву деклинацију. Биће да је, у словачком, древни изузетак постао правило! Отуд и оно *Milanovi Rúfusovi*, како стоји испред једне песме Игора Валека, посвећене Милану Руфусу, класику словачког модернизма.

*

Недокучиве су ћуди овогодишње жеге. Усеви спржени и сатрвени, али лобода, штир, сретва и амброзија на запарложеним њивама нарасли нам до очију.

У воћњацима, двориштима и крај путева траве имају боју изгажене сламе. Тек ту и тамо, прионуо за суво тле, цвета понеки љубичасти ћопићевски слез и, у нешто већем броју, бела, давичовска звонца попонца.

Сунце као да је најмилије кинеским пузавицама, чије грациозне наранцасте цветове зову трубицама. Недељама, у неколико наврата, не хајући за такозване топлотне ударе, цвета, прецветава и поново цвета овај флорални накит над оквирима безводних бунара, ниским зидовима и крововима гаража, маскирајући, тако, непоетично поетичним.

А с колико тек усрђа у овом тропском лету пријатељује са сунцем смоква, долутала у несклону јој бачку равницу. Покренути, ваљда, неким далматинско-херцеговачким геном, њени плодови неуморно и расипнички сазревају и презревају од Петровдана до Велике Госпојине.

*

Нико и ништа не унижава човека и човеков свет као астрономи и астрономија!

Како се радовати сунцу, ако је површинска температура Сунца око 5500 степени Целзијуса, а она у његовом средишту преко петнаест милиона, ако му је пречник сто девет пута већи од пречника Земље, а има масу (због своје велике густине) 333.000 пута већу од наше кукавне планете! И, при свему, не знаш да ли те то вајни звездознанци теше или плаше тврдњом да је Сунце већ превалило прву половину свог животног века и да ће се угасити тек (или већ) за четири-пет милијарди година.

Није ли такозвана научна фантастика пука детињарија наспрам службене науке? Овој другој је чак и Сунце само мајушна величина у небеској аритметици, по којој у космичком бесмерју има безброј небеских тела неупоредиво већих од Сунца.

А поврх свега, како си недавно читао, моћним телескопом је откривена до сада најстарија црна рупа огромних размера, милион пута већа од Сунца, настала пре више од петнаест милијарди година.

Ево, најпосле, и богохулног питања – није ли можда Творчева творевина, упркос друкчијем слову и духу сваког религијског учења, тек малено кнежевство у космичком бескрају за који је Он ненадлежан?

Астрономија те застрашује, а поезија растужује и кад се диви њеним открићима. Једнако си пометен кад Ломоносов с удивљењем пева о пространом свету иза ситних (*малейших*) звезда као и кад наш Растко Петровић жалобно кликће: „Сунце, једино теби што сам жудео бити раван, / знати једну једину ствар и њоме знати све.”